

Lletres Valencianes

Revista del llibre valencià · Número 48 · Octubre 2016

**GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA D'EDUCACIÓ,
INVESTIGACIÓ, CULTURA I ESPORT**

*Conseller d'Educació, Investigació,
Cultura i Esport*

Vicent Marzà Ibáñez

Secretari autonòmic de Cultura i Esport

Albert Girona Albuixech

Directora general de Cultura i Patrimoni

Carmen Amoraga Toledo

ISSN: 1578-4096

Dep. Legal V-2053-2001

© de la present edició:

Generalitat Valenciana

Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

Av. Campanar, 32, 46015 València

<http://www.ceice.gva.es/web/cultura>

Direcció

Rosario Tamarit Rius

Coordinació

Carmen Pardo

Consell Assessor

Francisca Cerdà Vara

Jaime J. Chiner Gimeno

Mª Jesús Carrillo Martínez

Secretaria

Raimundo Forner Barres

Administració

Montserrat Ferrer Pereira

Col·laboracions

**Mireia Ferrando Simon, Maria Salvador Lluch,
Lluís Alpera, J.E. Álamo, Paula Pérez de
Lanuz, Francesc Pérez, Arantxa Bea, Joanjo
Garcia, Maite Insa, Manel Alonso, José Miguel
Vilar-Bou, Víctor Cotlliure, Andrea R. Lluch**

Fotografia

García Poveda

Correcció lingüística

Maria Quiles Ruiz

Disseny i maquetació

Eliseo Soriano

Índex

Crítica

EL TEMPS ÉS MENTIDA.....	5
SERENA BARCA	7
VALENCIA RETRATADA	9
POESÍA COMPLETA.....	11
DIS-LI-HO A LA MARE, DIS-LI-HO AL PARE	13
EL GRANJERO Y EL PAYASO.....	15
ELS VALENCIANS, DES DE QUAN SOM VALENCIANS?.....	17

Reportatge

SOMNIS DE PAPER. UNA LLIBRERIA AL COR DE BENETÚSSER....	19

Minicrítica

CINES OLVIDADOS. VALENCIA, PERIFERIA Y PEDANÍAS	27
FÉLIX SE METE EN LÍOS.....	28
LA MÀQUINA DE LES ABRAÇADES	29
TZOÉ.....	30

Novetats editorials

NOVETATS EDITORIALS.....	31

Reportatges

«IMAGINARI. EL MÓN DE MIGUEL CALATAYUD».....	33
JALEO'16	36
CLARA BERENGUER REP EL XV PREMI AURORA DÍAZ-PLAJA....	41

Fes clic en el títol de la crítica o l'article que vols llegir

Revista Lletres Valencianes núm. 48

SENSE EL TEMPS

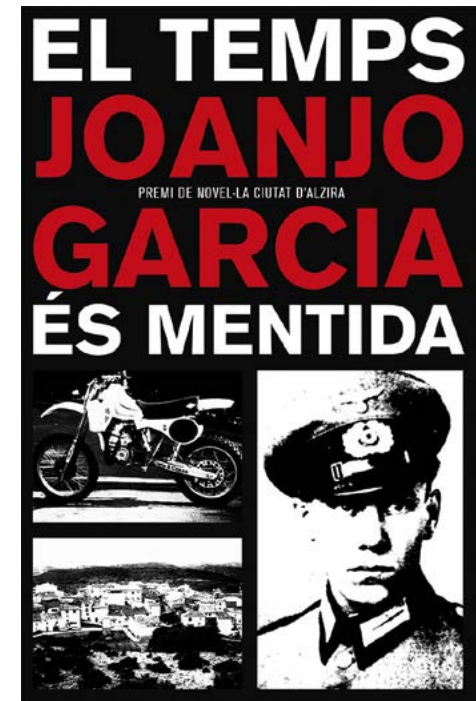
Joanjo Garcia es planteja un repte notable: fer literatura al marge del temps. I dissenya una trama fragmentària, una mena d'àlbum fotogràfic que retrata moments del passat i del present. Sempre estantissos. Però lligats els uns amb els altres. I, en conjunt, plens de sentit.

És possible escriure al marge del temps? Els manuals afirmen que no: els personatges es mouen en el temps, l'acció va avant i enrere, la trama s'organitza en blocs temporals. Tot és temps. Què pretén, doncs, Joanjo Garcia? Un repte majúscul, sens dubte, que delata l'ambició literària d'aquest jove escriptor que a penes frega la trentena. I que cal saludar amb satisfacció.

La primera part se centra en el narrador: un funcionari gris, sense ambicions. Coneixem alguns moments de la seua biografia, apunts breus, sempre estantissos: algunes relacions amoroses, un accident que el deixa impedit

i sobretot la seua pretensió d'escriure una novel·la que el redimisca de la vida plana que du. A més, accedim a fragments de l'obra que escriu, i que evoca la infantesa, i també a certs comentaris crítics sobre el text. És la part menys amable. Per la fragmentació extrema. Pels vaivens. Perquè costa, de vegades, enllaçar noms i fets. És, també, la part més difícil de bastir. Però allà hi ha els fonaments de tot. I la prosa eficaç de Joanjo Garcia ens ajuda a surar.

La segona part s'ocupa dels llocs, i la decisió ja és una declaració de principis: dels llocs, no del temps. Cada espai serveix de marc a uns fets, de

El temps és mentida

JOANJO GARCIA / Autor

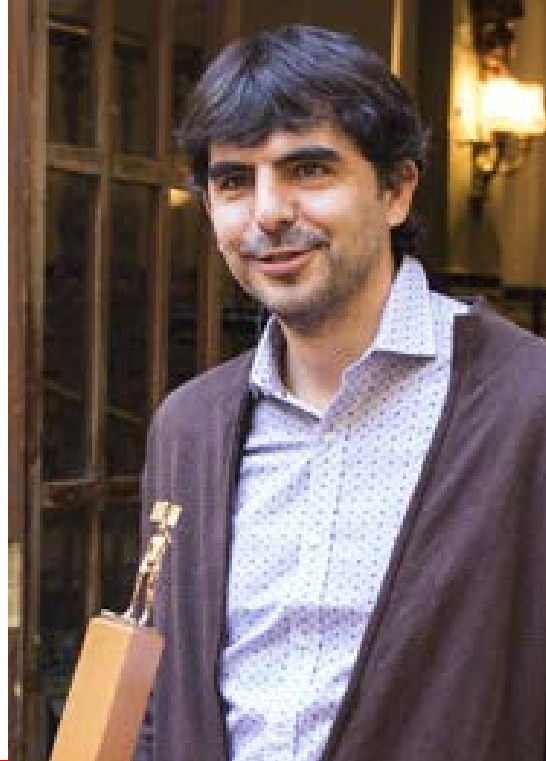
Premi de novel·la Ciutat d'Alzira 2015

EDITORIAL BROMERA. ALZIRA, 2016

«L'ECLÈCTICA», 260 / Col·lecció

198 pàgines / 978-84-9026-600-7 / 19,95 €

nou atrapats en instantànies: dos accidents, un de més antic –el d’un camió que traslladava presoners de la Guerra Civil– i un de més modern –el de la moto de Roman, *el Jove*, que el deixa impedit–; una desaparició tenyida de sospites d’assassinat; un cas de violència de gènere... Però més que els fets, importen els temes: la repressió, les relacions amoroses, el masclisme, la descoberta del món pels adolescents... I, per damunt de tots, el silenci. I és curiós, perquè, en un poble on el moviment més ínfim és matèria de xafardeig, els fets més greus són coberts ràpidament per palades de silenci. Però, així i tot, acabaran removent els estómacs i les consciències; i aflorant, d’una manera o altra.

La tercera part s’ocupa dels difunts. De les biografies dels morts. I, la darrera de totes, la del mateix narrador, una mena de mort en vida. Són fets, doncs, congelats en un temps que ja no corre. I és mitjançant aquesta mena de necrològiques que acabem de descobrir les peces que ens faltaven per a completar el trencaclosques; i que coneixem el desenllaç i l’itinerari complet de les rutes que hi conflueixen.

«He de posar paraula sobre paraula de quina manera em vaig enfonsar la vida.»

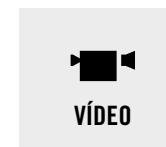
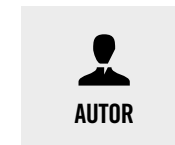
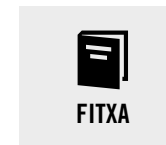

30 ANYS 1986 2016
bromera

No, la literatura no pot prescindir del temps. Però l’autor ordeix estratègies que el minimitzen, que fan la sensació que no córrega. Per aconseguir-ho, se serveix de fragments breus, sense a penes evolució temporal interna. Llegim i ens fa la sensació que estem contemplant un àlbum de fotografies: escenes congelades, sense temps. Llocs, persones, però no temps. En conjunt, es tracta d’un exercici de risc, que Garcia resol de manera notable. I que reclama un lector exigent, que hi participe. Que lligue caps i que formule hipòtesis. El lector a què haurien d’aspirar tots els escriptors que creuen en la literatura.

VICENT USÓ

ENLLAÇOS ▾

NORAI D'AMAR

Edicions del Buc fa salpar una nova barca, ara amb versos de Maria Josep Escrivà. Ja teníem ganes de tornar a navegar –naufragar– en la seua mar poètica. *Serena barca*, un llibre que *enamara*, perquè més enllà de poetitzar la mar i l'amor, Escrivà costreja les platges de la bellesa, la sensualitat i la puresa.

Dues barques de bocaterrosa, asedegades d'aigua, de vida. Una platja encara verge. Per poc de temps. Una mar d'ones i una mar de dunes. El naufragi immortalitzat per un fotògraf, primer. I, per una poeta, després.

La poeta és Maria Josep Escrivà i el poema, *Serena barca*. Com aquella cançó de Manolo García inclosa en el disc *Para que no se duerman mis sentidos*. Un poema que és (la) clau per al naixement d'aquest poemari de títol homònim, que immediatament ens fa evocar una barca abandonada al bressol d'unes aigües calmes. Segurament metàfora de l'estat de serenor en què es

Serena barca

MARIA JOSEP ESCRIVÀ / Autora

EDICIONS DEL BUC. LA POBLA DE FARNALS, 2016

101 pàgines / 978-84-943246-4-2 / 14 €

troba el jo poètic. Tanmateix, sabem que la mar –com la vida– pot embravir-se en qual-sevol moment i fer brandar la nostra barca i fer-nos caure-hi. Morir o naufragar ja dependrà de nosaltres. Un llibre suggeridor, madur, sensual i, també, juganer, amb remor de mar de fons.

Serena barca s'estructura en quatre seccions perfectament teixides, com una xarxa de pescador. En la primera, «Tipografiar el

«Jocs malabars», «Àpat» (tot un poema escrit només amb la vocal a) i «Funambulisme d'ales». La poeta, en abandonar-se a la realització d'aquesta activitat plaent –el joc i la poesia– manifesta total llibertat i exterioritza la seua manera de ser, les seues emocions i els seus sentiments més ocults.

En la segona de les parts «El pou: l'origen», Escrivà ens fa submergir-nos en «una mar onejant de vida nova». La poeta trenca tots els tòpics i es refereix al pou com a origen i no com a final, caiguda o abisme. Com no podia ser d'una altra manera, en aquest bloc de poemes n'hi ha un, de títol idèntic, que dedica a la mare, on poa l'aigua primerenca –inici de tot–, capaç de calmar qualsevol set. Versos, en definitiva, on batega per damunt de tot el desig de viure.

En «Lentes estalactites», la tercera de les parts, trobem composicions de to elegíac; poemes per als que són morts: els amics, el bosc, l'esperança, la dignitat... i, també, el pas-

sat. En cada poema, un dolor, una tristesa, una pèrdua. Una «gota inesgotable» que fa perpetuar l'abisme. Tanmateix, la poeta deixa un bri d'esperança, com el raïm de pastor que creix insensat dalt de qualsevol teulada.

Eros i Tànatos donant-se la mà, fonent-se, sent la mateixa cosa. Així, els últims dos versos d'aquest bloc de poemes de mort sentencien: «Tan cert com que, enllà del foc, / sempre, sempre venç el verd».

I amb aquest verd, amb aquesta esperança, Escrivà enllaça amb l'última de les seccions, la que alberga els poemes més eròtics i més sensorials: «On pastura l'esperit». De nou ens trobem amb la poeta més juganera, més suggeridora i, també siga dit, més valenta, ja que poetitza –o fóra millor dir *canta*– parts del cos ben oblidades en poesia, com ara el dit gorrí, els peus, el melic, el bescoll, el peçó (de l'orella)... masculins.

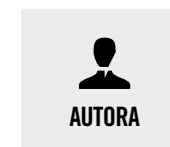
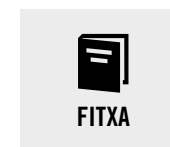
«On pastura l'esperit» ens retorna a la cita inicial del poemari: «La meua pàtria / és el lloc on pastura l'esperit», manllevada –lliurement– de la lletra de la cançó de Manolo García ja esmentada. I el cercle, com el de l'aigua, es tanca. Per tornar a començar. Perquè, com deia Joan Fuster, «l'única manera seriosa de llegir és rellegir».

MERCÈ CLIMENT

buit», la poeta grauera escriu precisament de la necessitat d'escriure, sobretot després del naufragi –concepte ben present al llarg del llibre. Si havia encetat el poemari amb un alexandrí ben mesurat, ací es permet de fer les primeres juguines literàries. És el cas dels poemes

ENLLAÇOS ▾

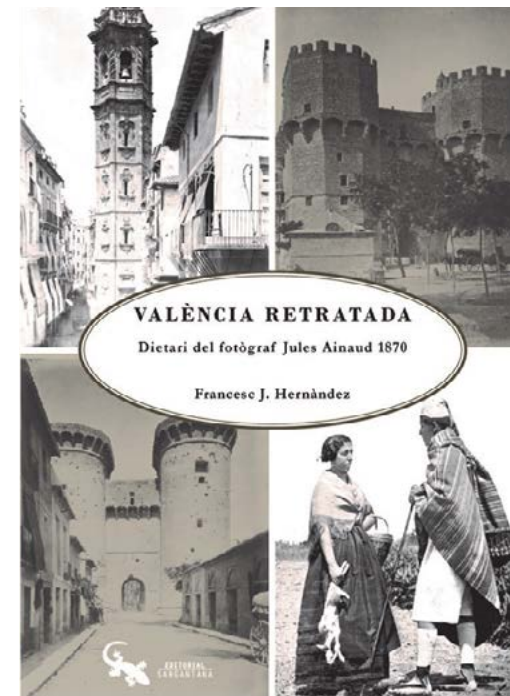

REALITAT FOTOGRAFICA I FICCIÓ LITERÀRIA

L'editorial Sargantana publica (en una doble edició, en valencià i en castellà) *València retratada. Dietari del fotògraf Jules Ainaud 1870*, una obra de ficció de Francesc J. Hernández.

L'elogi més gran que es pot fer d'aquest llibre és explicar que, endinsat en la seua lectura, res fa sospitar al lector despreocupat que es tracta d'un dietari fals. El fotògraf a què fa al·lusió el títol, Jules Ainaud, va existir realment, i les imatges (belles estampes de la València

del segle XIX) també són autèntiques. A partir d'aquest material, Francesc J. Hernández fabula un suposat diari personal que Ainaud hauria escrit durant tres mesos de l'any 1870 –d'abril a juliol–, mentre s'hostatjava a la ciutat per fer una sèrie de retrats a monuments i gents.

València retratada

FRANCESC J. HERNÁNDEZ / Autor
EDITORIAL SARGANTANA. VALÈNCIA, 2016
84 pàgines / 978-84-945086-5-3 / 14,90 €

Les anotacions referides comencen el 30 d'abril, quan el fotògraf arriba a l'Hotel Madrid, a la plaça de Vila-rasa. No cal capficar-se amb aquests topònims: la plaça esmentada és ara el carrer del Poeta Querol i l'establiment en qüestió, l'hotel SH Inglés. El més suggeridor de l'aventura és que bona cosa de les referències que ens va portant l'escriptura es veuen il·lustrades per les imatges reals de l'època: un solitari carruatge al davant de l'establiment ens el mostra com era fa gairebé segle i mig, mentre la façana del palau del marquès de Dosaigües serveix de magnífic escenari al lateral.

La narració d'Ainaud es desplega: va coneixent els primers valencians («semblen una gent molt supersticiosa», assegura) i aquesta primera impressió es veurà corroborada després amb les imatges corresponents. Prompte hi emergiran uns tipus particularíssims, amb saragüells, jupetí i mocador al cap. Aquests individus devien fer el mateix efecte, per a un viatger il·lustrat, que farien ara uns indígenes amb tapalls, ossos al nas i pintures a la cara –si és que encara n'hi ha.

A mesura que avancem en la lectura, l'estil de la narració ens subjuga: és vivaç i ple de

detalls que demostren el profund coneixement de l'època que té Hernández, l'esforç meritori de documentació. El lector que no haguera caigut en la suplantació literària, però, no tarda a sospitar el joc quan a Ainaud comencen a passar-li coses massa «literàries». Coneix la viuda d'un militar mort en un duel, de qui s'enamora perdudament. L'obsessió per retratar-la –finalment acomplida– fa que enyorem la imatge impossible resultant de la trobada... A més, una falsa novícia morta s'afegeix a la trama, que ja és inequívocament novel·lesca.

La novícia i la viuda es fusionen en els somnis d'Ainaud, i també en els del lector. El relat ha aconseguit el seu objectiu. Mentriments, han anat desfilant les imatges d'una ciutat imponent: el campanar de Santa Caterina, el Micalet, les portes de Serrans, la plaça de la Mare de Déu, l'antiga Audiència (ara Generalitat), el port, la Llotja...

La troballa feliç propiciada en aquest llibre és la de fotos reals amb històries inventades. Un joc estimulant i ben resolt.

VÍCTOR COTLLIURE

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR

O CÉSAR O LA NADA

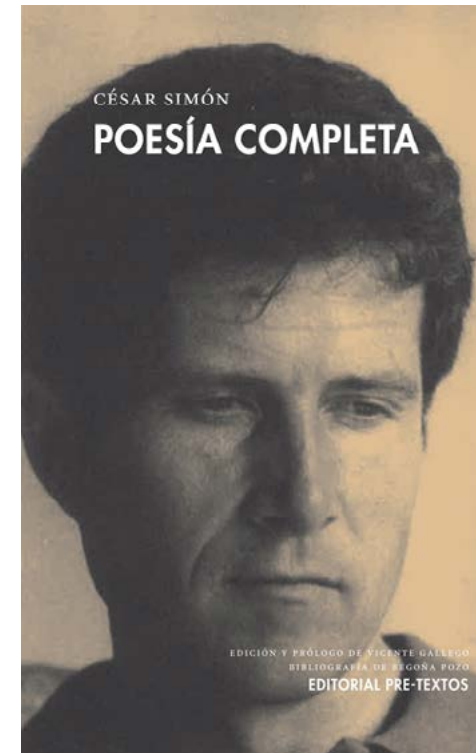
Con la publicación de la *Poesía completa* de César Simón en un solo tomo, la editorial Pre-Textos nos devuelve los versos de un poeta casi secreto. Una magnífica oportunidad, pues, para que los lectores descubran (o redescubran) este canto a la vida, bella y dolorosa a un tiempo.

El valenciano César Simón (1932-1997) fue, amén de poeta, profesor de Teoría de la Literatura en la facultad de Filología de la Universitat de València. Dio a la imprenta apenas una decena de poemarios, algunos ensayos y otros tantos volúmenes de prosa, entre los que cabría destacar para el lector medio (no especializado en cuestiones académicas) los que recogen sus diarios, que son tres: *Siciliana* (1989), *Perros ahorcados* (1997) y *En nombre de nada*, publicado meses después de su muerte.

Tras casi una década desde su desaparición, ve la luz este otro libro, no menos interesante: en él encontramos esos poemarios a los que aludíamos, escasos pero intensos, centrados en

el misterio del ser. En el (entusiasta) prólogo que acompaña a esta edición, firmado por su buen amigo y discípulo, el también poeta Vicente Gallego, se resalta la constante búsqueda de sentido a la vida de un hombre que rehuía el nihilismo imperante. Tal fue una de las claves de su vida interior, que la trasladó a su poética.

La carrera poética de César Simón comienza a principios de la década de los setenta cuando el Ayuntamiento de Gandía premia y publica *Pedregal*, una serie de poemas escritos entre 1964 y 1968. En el último de ellos encontramos claramente referencias al misterio de la vida, placentero, por un lado; dotado de un fin último, oscuro: la muerte. Dice así: «Busca tu duro lecho, oh

Poesía completa

CÉSAR SIMÓN / Autor

PRE-TEXTOS. VALENCIA, 2016

«BIBLIOTECA DE CLÁSICOS CONTEMPORÁNEOS» / Col·lecció

456 pàgines / 978-84-16453-41-2 / 30 €

cuerpo / de plata. / En una mano rosas y en la otra / las frutas agrias».

A este le seguirán dos poemarios más, *Erosión* y *Estupor final*, ambos datados en la misma década que el primero. Estos tres primeros libros, publicados por pequeñas editoriales, se recogen en otro, el titulado *Precisión de una sombra* (1984), que sale en el prestigioso sello madrileño Hiperión. De este modo, muchos lectores de poesía descubrimos la figura enigmática de este valenciano poco dado al ruido de los medios de comunicación.

Por ello, no es de extrañar que no alcanzara una verdadera notoriedad –incluso una cierta popularidad– hasta mediada la década de los noventa. En aquel entonces fue galardonado con el Premio Internacional de Poesía Fundación Loewe por su libro *Templo sin dioses*, que publicó Visor. Sus poemas hablan de cuartos vacíos, de silencios lacerantes o de la caña que piensa pascaliana, que somos todos nosotros. Tan breves como intensos son los dos únicos versos que componen el poema titulado «Higuera»: «Qué profundidad añadiste / al cielo solitario de la vida».

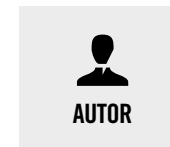
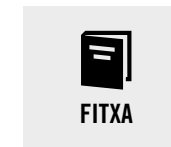
También se incluye en esta edición el postero *El jardín* (de nuevo editado por Jesús Munárriz en Hiperión), aparecido poco antes del fallecimiento del poeta, y los versos que Vicente Gallego ha rescatado de diversas publicaciones periódicas. Complementa

el libro –magníficamente encuadernado en tela; recuerda, por sus características, a los editados por Pedro Salinas en Signo– una bibliografía que corre a cargo de Begoña Pozo, una de las especialistas que más ha estudiado la figura de este gran poeta: profundo y coherente, ante todo.

RAFA MARTÍNEZ

ENLLAÇOS ▾

COSES QUE NO S'HAN DE FER UNA VESPRADA AVORRIDA DE PLUJA

D*is-li-ho a la mare, dis-li-ho al pare* és un àlbum il·lustrat que parla d'un comportament habitual dels xiquets amb els pares del qual, posteriorment, s'han de penedir. De fet, si pensem en els més grans, podríem subtítular aquest llibre com «l'art de delegar» però, des del punt de vista dels infants, el subtítol seria, en canvi, «l'art de traure profit d'aquesta situació». I és que, Martí, el protagonista de la història, s'inventa de tot per a intentar divertir-se a casa un diumenge plujós i avorrit: deambula pel passadís amb una capa, una màscara i

una espasa; es menja un quilo de roses mentre és a la banyera i mira alhora els dibuixos animats; imita Tarzan amb la cortina de la dutxa i pinta els taulellets del bany, cadascun d'un color diferent! I, mentrestant, la mare i el pare estan tan ocupats en les seues tasques quotidianes que no escolten les demandes ximples i absurdes de Martí. I, per tant, cap d'ells li diu que això no ho pot fer.

Cristina Petit és una escriptora italiana que combina l'ofici d'escriure amb el d'ensenyar i, d'altra banda, AntonGionata Ferrari, després d'una experiència

Dis-li-ho a la mare, dis-li-ho al pare

CRISTINA PETIT / Autora

ANTONGIONATA FERRARI / Il·lustrador

TERESA BROSETA FANDOS / Adaptació

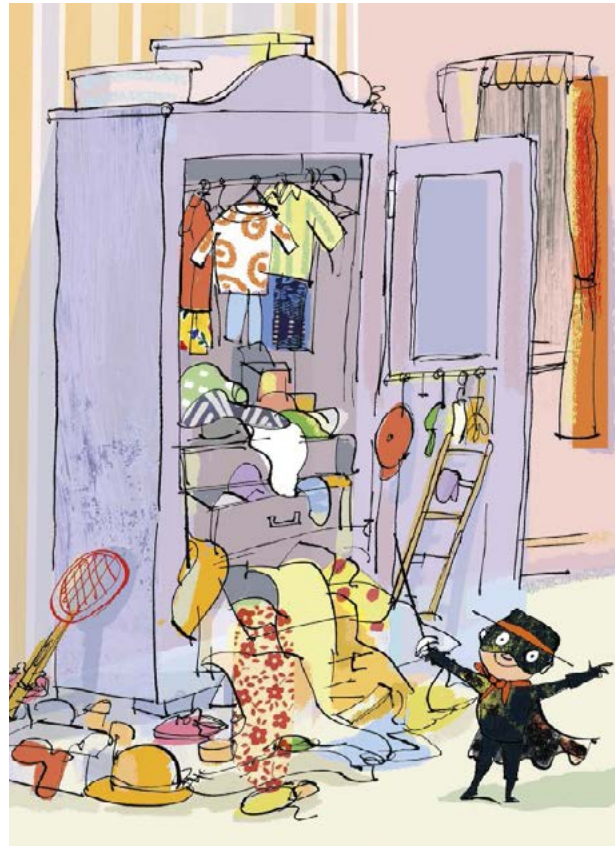
TÀNDEM EDICIONS (EDICIONS BROMERA). VALÈNCIA,
2016

40 pàgines / 978-84-8131-384-0 / 15,95 €

important en el cinema d'animació, va començar a treballar com a il·lustrador per a nombroses editorials, sobretot en publicacions infantils, i ara és un dels il·lustradors més coneguts dins del panorama editorial italià. Tots dos són els creadors d'aquest llibre i ambdós formen un bon tàndem professional: l'una encadenant amb textos divertits i de lectura àgil les nombroses malifetes de Martí i l'altre posant color amb l'aquarel·la a cadascuna de les maleses d'aquest infant tan entremaliat.

Així, l'àlbum mostra tot un catàleg d'actuacions tan absurdes com pròpies d'una imaginació infantil en plena efervescència amb la intenció de fer palesa la manca de comunicació, és a dir, demostrar com unes persones sota el mateix sostre viuen vides paral·leles i emocionalment distants les unes de les altres. És evident que el petit protagonista d'aquesta història se sent sol però aquesta no és una solitud física, sinó més bé emocional. Només quan els pares se n'adonen que no hi ha més preguntes,

és quan són conscients, per fi, que alguna cosa, i no precisament bona, està passat.

Però que no s'espanten els pares. Al final del llibre es mostra l'esperit pedagògic d'aquest àlbum, ja que recorda als infants que no han d'imitar el comportament de Martí però també avisa els pares que un no a temps interromp qualsevol perversa iniciativa infantil alhora que els convida a no fer mai el que han fet la mare i el pare de Martí, com ara concentrar-se en les seues activitats i oblidar-se de compartir part del seu temps lliure amb el seu fill. Potser, haver estat escrit per una mestra motiva aquest acabament tan educatiu tot i que, malgrat aquesta flaire de moralitat, no deixa de sorprendre la troballa d'alguns estereotips de gènere com ara el fet que la mare apareix sempre fent les tasques de la casa i el pare llegint el periòdic, mirant la televisió i descansant al sofà. Però aquesta és una altra història i, potser, solapadament també la hi conté.

CLARA BERENGUER

ENLLAÇOS ▾

FITXA

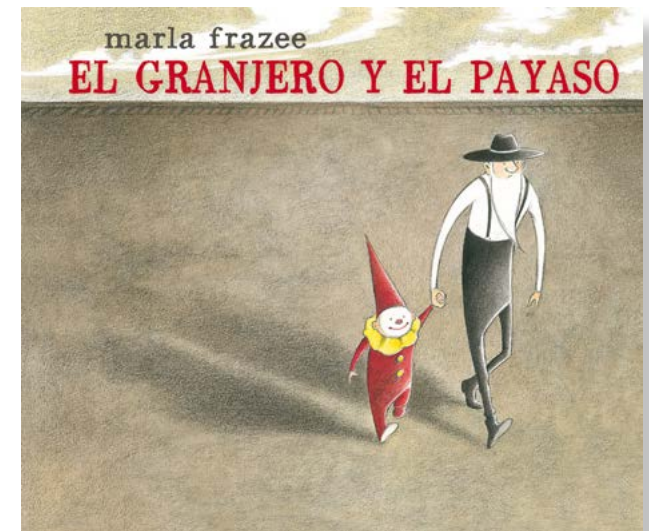
NOVES AMISTATS

El granjero y el payaso és un conte sense paraules que, mitjançant unes magnífiques il·lustracions, ens parla sobre la importància de l'amistat i la companyia. Una tendra història sobre les relacions intergeneracionals i la necessitat que tots tenim d'estimar i riure.

Un vell granger treballa al camp. Llarga barba blanca, barret i roba negra, brusa blanca. Un immens camp de blat, groguenc, amb un cel gairebé del mateix color, trencat només pel vol de tres pardals negres que semblen oronetes. Només ell i la llarga línia de l'horitzó, un espai buit, tan sols marcat per les onades que dibuixa el blat. Mentre sega, els braços prims de l'home es detenen un segon per observar el pas d'un tren del que sembla ser una caravana del circ. Dels seus colorits vagons –un blau, un roig, un groc–, sobreïx el coll llarg d'una girafa i, de sobte, alguna cosa cau del vagó. El granger s'acosta ràpidament i veu com un xicotet pallasso ha caigut del tren. L'alegria i el color del xicotet nen del circ, amb

el seu vestidet roig i groc i amb el seu nas característic, contrasta visualment amb el rictus seriós i el color negre de les robes del granger. S'agafen de la mà i comencen a caminar.

Així són les primeres pàgines d'*El granjero y el payaso*, un conte sense paraules que sota l'aparença de la simplicitat i com si d'una pel·lícula muda es tractara, ens ofereix una tendra història sobre l'amistat i el benestar que aquesta comporta, la importància de riure i la possibilitat de les relacions intergeneracionals. L'amistat, tal com ens vol transmetre Frazee, pot arribar dels llocs més inesperats i, en aquest cas, cau de la part posterior d'una caravana de circ. Les il·lustracions de Frazee acompanyen la història que, des

El granjero y el payaso

MARLA FRAZEE / Autora i il·lustradora

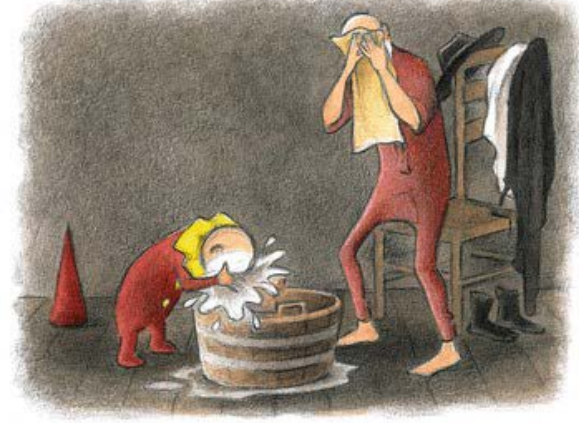
ALGAR EDITORIAL. ALZIRA, 2014

32 pàgines / 978-84-984574-0-7 / 13,95 €

Units, entre d'altres, el Boston Globe-Horn Book Award for Picture Book pel llibre que ens ocupa.

Amb aquesta història ens ofereix una reflexió sobre els beneficis de l'amistat. De la mà d'una parella de personatges que funcionen per oposició: el xicotet pallaso, vital, menut i nerviós, és el complement perfecte per al granger de cames llargues, prim i de semblant trist que, gràcies a la companyia que li regala l'atzar, dibuixa un somriure a la seua vida.

SÒNIA MARTÍNEZ ICARDO

d'un predomini dels marrons i les ombres, va canviant cap a tonalitats més alegres, a mesura que la història avança i l'amistat entre els nostres protagonistes creix. I justament quan el nostre seriós granger comença a somriure, arriba l'hora del comiat i la caravana torna per recollir el xicotet pallaso. El granger i el xiquet intercanvien barrets, com a metàfora del canvi que l'home del camp

ha viscut amb aquesta visita inesperada. Canvi que encara és més evident en l'última pàgina del llibre. Deixem-la perquè la descobriu vosaltres.

Marla Frazee és una autora nord-americana de llibres per a xiquets i il·lustradora. Ha guanyat molts premis relacionats amb la literatura infantil i la il·lustració als Estats

ENLLAÇOS

FITXA

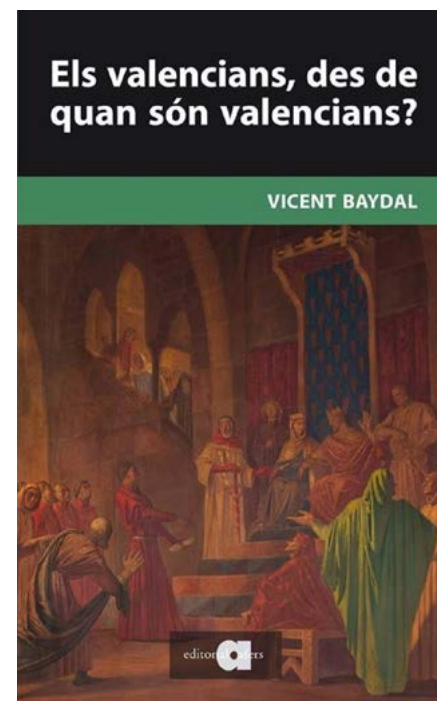
AUTORA

RELATS SOBRE ELS ORÍGENS

Una de les qüestions que la Il·lustració i el segle XIX ens deixaren entorn de la idea que tenim sobre les nacions i les identitats col·lectives és entendre-les com a ens orgànics i vius. Les nacions naixien en algun moment, creixien i, si tenien mala sort, desapareixien, però sempre romanien en el (un) temps. Hui, alguns historiadors poden manifestar que això no és exactament així; que les identitats col·lectives no són un objecte estable en el temps, que creixen o moren segons aquest va passant. Més aïna són un procés en què, en cada punt temporal, les identitats adquireixen unes característiques pròpies del context, que va passant entre la societat que s'hi identifica i entre generacions, i crea la ficció de continuïtat que hem esmentat. La identitat, la nació, el poble, o com vulguen anomenar-ho, vist com un procés social cohesionador.

L'historiador interessat en el tema estudia eixe procés i intenta marcar un origen on el present és sempre i un final que mai no arriba. I intenta construir un relat que unisca els dos punts. *Els valencians, des de quan som valencians?* ens explica les primeres passes d'aquest relat que en el nostre present ens diu qui som. Baydal fa una investigació fonamentada en dos pilars: d'una banda, l'aparició de la paraula *valencià* com a possible indicatiu de l'aparició del *som*; de l'altra, la que li dona moll al llibre –més enllà de les pures dades d'arxiu–, és a dir, l'associació d'aquest fenomen i la consolidació d'aquest amb la implantació dels furs de València arreu del territori, la de les Corts Valencianes i la de la Diputació del General. L'ABC de les institucions del Regne, el desenvolupament de les quals estaria associat al naixement d'una consciència valenciana.

Els valencians, des de quan som valencians?

VICENT BAYDAL / Autor

EDITORIAL AFERS. CATARROJA, 2016

«TRENCADÍS» / Col·lecció

196 pàgines / 978-84-16260-15-7 / 16 €

La proposta de Baydal és interessant, ens remet a l'edat mitjana per a descriure l'aparició d'una consciència *criolla*, com casos que tenim més a prop en el temps. No és cap fenomen exòtic: l'establiment d'un poder polític sobre un territori acaba generant una identitat comuna als habitants d'aquest (com Itàlia, els EUA o Algèria, per exemple). Evidentment, hi hem de marcar diferències: una societat capitalista europea del XIX no és una societat europea feudal del XIV, les seues bases ideològiques són diferents –la sobirania és nacional *versus* la legitimació divina–, comença la cultura de masses, etc. obstant això, així i tot, és interessant veure aquests punts en comú entre dos processos allunyats en el temps; i,

a més, en el nostre cas, hi ha present un fil cultural comú entre els dos moments.

També, però, la proposta de Baydal té –al meu parer– un punt feble: la seua història és una història de les elits. És cert que el tipus de fonts històriques a les quals es té accés són les que són però, de moment, no sabem què en pensaven el llaurador, el criat, l'artesà del taller, les dones o, per què no dir-ho, els esclaus, els jueus i els musulmans (malgrat que la identitat cívica i religiosa anaven agafades de la mà i per al nostre cas això implica cristianisme; potser n'hi havia alguna cosa entre les altres comunitats religioses?). Tot fa pensar que almenys els cristians s'identificaven amb la construcció identitària

que feien les seues elits, car eixa ha estat i és la situació habitual. Però, quin fou el diàleg que necessàriament s'hi hagué d'establir entre les diferències de classe, gènere, religió i ètnia al Regne de València? Cal dir, però, que aquesta no és una qüestió que en *Els valencians, des de quan som valencians?* Vicent Baydal s'haja plantejat: no ha sigut el seu objectiu. Opine que és una pregunta interessant que nosaltres, com a lectors, ens hem de fer i que el mateix autor, o d'altres, podrien seguir en futures investigacions.

Amb aquestes observacions només resta dir que *Els valencians, des de quan som valencians?* és probablement el treball més interessant que actualment tenim sobre els orígens dels valencians i que, a més a més, és un llibre de divulgació històrica magnífic, amb un llenguatge clar i un ritme de lectura dinàmic. A més, com a primera pedra d'eixe mural que ha de contar qui som els valencians, planteja una tesi molt interessant: el pes de la consolidació política del Regne de València en la gènesi identificadora. Una primera vegada de moltes altres, d'un *som* que té un origen però que sempre ha anat canviant.

ENLLAÇOS ▾

VÍCTOR MARTÍNEZ

FITXA

AUTOR

ENTREVISTA

PRESENTACIÓ

SOMNIS DE PAPER

UNA LLIBRERIA AL COR DE BENETÚSSER

Al número 36 del carrer Major de Benetússer, una població de l'Horta Sud, trobem la llibreria Somnis de paper. Fa pocs anys, però, aquest local cantoner l'ocupava la sucursal d'una entitat bancària que finançava els deliris de grandiositat dels governants valencians i que va fer fallida per l'opulència dels seus directius. D'espai que actuava com a tentacle mafiosos del poder polític a lloc que vol incitar al pensament crític. No és aquest el moment, però no em negareu que Somnis de paper té una gènesi propícia per a la metàfora.

L'espai de la llibreria, diàfan i acollidor, convida a passar una estona agradable. Jorge i Laia, els propietaris i llibreters, ho tenen tot meticulosament organitzat. La col·locació dels llibres està pensada per a evitar els apilonaments que en dificulten la consulta. Els xiquets i les xiquetes poden llegir i pintar asseguts a les taules i les ca-

Somnis de paper

L'espai de la llibreria, diàfan i acollidor, convida a passar una estona agradable. Jorge i Laia, els propietaris i llibreters, ho tenen tot meticulosament organitzat.

diures fetes a la seua mida. Els adults, fins i tot, poden degustar cerveses fresques o copes de vi mentre fullegen tot allò que els interessa. Cada racó sembla contagiad de la dedicació i l'entusiasme amb què el tàndem de joves llibreters concep la seua professió.

A diferència de les llibreries de les grans superfícies, que s'assemblen a magatzems plens a vessar de productes despersonalitzats, les llibreries menudes han de rendibilitzar cada metre quadrat. En un context d'excés de producció –pensem, per exemple, que a l'Estat espanyol es publiquen

La llibreria, nascuda l'any 2012 però recentment traslladada a aquest nou local, ofereix un fons de llibres triats amb cura, de gèneres i temàtiques diverses, tot i que el temps l'ha orientada a poc a poc cap a l'especialització en la literatura infantil, que en concentra el gruix de les vendes.

entorn de 100.000 títols l'any–, el llibreter ha de ser eficient a l'hora de seleccionar l'oferta de novetats. Aquesta mena d'autocensura necessària és un dels aspectes que Jorge i Laia troben més frustrants de la seua professió, perquè els obliga a debatre's entre el que els demana el cor i

el que exigeix la tirania de mercat per tal de poder equilibrar els comptes de resultats. No poden permetre's el luxe de no tenir els llibres «escrits» per figures mediàtiques que arrastren multituds, però tampoc no volen renunciar a donar visibilitat a

aquells que són molt més que contenidors de pàgines, malgrat que no siguem tan comercials. Per exemple, em conten que senten predilecció per molts dels productes d'editorials independents com ara Malpasso, Nórdica, Impedimenta o Errata

«Ens hauria agradat viure només de la venda de llibres, però això, ara per ara, és inviable per a nosaltres. Almenys, no oferim res que pugues trobar al 'xino'»

«Clar que tanquen llibreries cada dia, però no és menys cert que també se n'obrin de noves. El panorama no és l'ideal, però cal ser positius. Si no ho fórem, plegaríem»

Naturae. Són les «joies per dins i per fora» que tracten de col·locar en l'aparador i de recomanar a qui demana consell. També, per a compensar la balança, ofereixen un servei ràpid i atent a l'hora de satisfer les comandes dels clients. M'expliquen que,

com que tenen moltes distribuïdores a prop, solen rebre els llibres que demanen sense superar el parell de dies.

Reservar prestatges per a materials de papereria i objectes de regal és un altre

recurs d'equilibri imprescindible per a intentar equilibrar els comptes: «Ens hauria agradat viure només de la venda de llibres, però això, ara per ara, és inviable per a nosaltres. Almenys, no oferim res que pugues trobar al *xino*». A més de generar uns ingressos segurament més fàcils que amb la venda de llibres, és una manera

d'aconseguir que el públic que entra a pel bolígraf, l'estoig i la carpeta acabe movent-se entre llibres.

El tàndem de joves llibreters reconeix que obrir una llibreria és una aposta arriscada i decididament vocacional: «Si fóra només pels diners, no hauríem emprés un projec-

te com aquest». Quan lloe l'entusiasme que transmeten malgrat el difícil panorama que travessa el sector, se'n sorprenen: «Clar que tanquen llibreries cada dia, però no és menys cert que també se n'obrin de noves. El panorama no és l'ideal, però cal ser positius. Si no ho fórem, plegaríem». Aleshores, confirme una intuïció inicial: l'encant de Somnis de paper no està solament en els llibres, sinó en els seus llibreters, en l'esforç que els ha comportat engegar el projecte i en la il·lusió que cada dia hi posen perquè funcione.

«Entrar en una llibreria és una oportunitat per a viatjar al món dels somnis. El llibre és el bitllet que et permet fer realitat aquest viatge»

La seua professió, la de llibreter, també s'ha vist forçada a adaptar-se als nous temps, fins al punt que no estranya escoltar que ara consisteix a fer gairebé de tot menys a vendre llibres. De fet, molts llibreters semblen autèntics –i inesgotables–

dinamitzadors culturals. D'altres, però, creuen que aquest no és exactament el seu paper i, a més a més, els sembla ben difícil arribar a ser-ho. Amb prou feines donen l'abast a controlar l'ingent moviment de caixes i albarans que entra i ix de la llibreria. Per als propietaris de Somnis de paper aquesta necessitat de redefinir-se no ha comportat un canvi bruscat, segurament per la seua joventut. No reneguen de la vessant dinamitzadora de la seua professió i és així, des d'aquesta actitud enèrgica i oberta als canvis, com millor encaren la indiferència endèmica d'un públic general que veu la lectura com una activitat prescindible, lligada a l'obligació més que no al plaer.

Somnis de paper és, així, un espai per a relacionar-se amb els clients, fomentar la creativitat i teixir poble. Tot, és clar, amb els llibres com a nucli de referència. «Encara que no sempre ens compren a nosaltres, la nostra intenció també és que la gent llija. Per a aconseguir-ho, no podem quedar-nos tancats al local esperant atraure algú. Cal eixir de la llibreria si volem que hi entren clients». Cada mes programen activitats diverses: sessions amb contacontes, presentacions de llibres, exposicions, concerts i, fins i tot, funcions de microteatre. El despatx que ocupava la cap de la sucursal bancària és ara l'espai

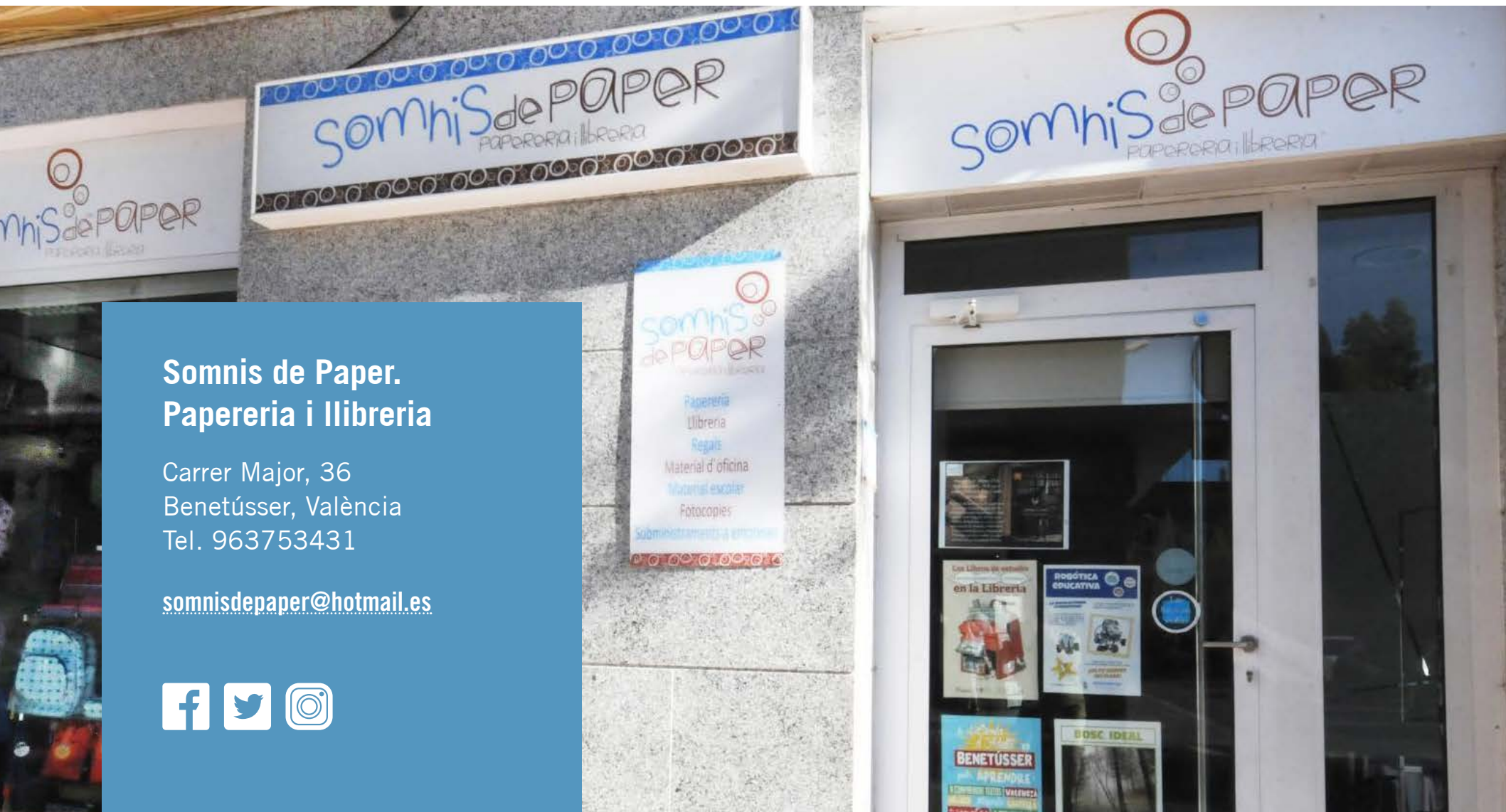

on es reuneix el club de lectura. En cada sessió, em conten satisfets, mariden les converses dels lectors amb productes de proximitat, triats a consciència: vins ecològics, cerveses artesanals o curoses seleccions de tes. I encara els bullen moltes més idees al cap per a portar a terme en un futur no massa llunyà, com ara habilitar una part del local per a llibres de segona mà o organitzar rutes literàries.

Quan demane a Laia i a Jorge què és per a ells una llibreria i un llibre es miren uns pocs segons i coincideixen: «En-

trar en una llibreria és una oportunitat per a viatjar al món dels somnis. El llibre és el bitllet que et permet fer realitat aquest viatge». I m'empasse l'altra pregunta que m'agradaria fer-los sobre el seu ofici perquè en certa manera ja m'han regalat la resposta. Jorge i Laia, com tants i tants llibreters compromesos amb el seu ofici, ens animen a no perdre'ns l'aventura impagable de volar entre somnis de paper.

MIREIA FERRANDO SIMON

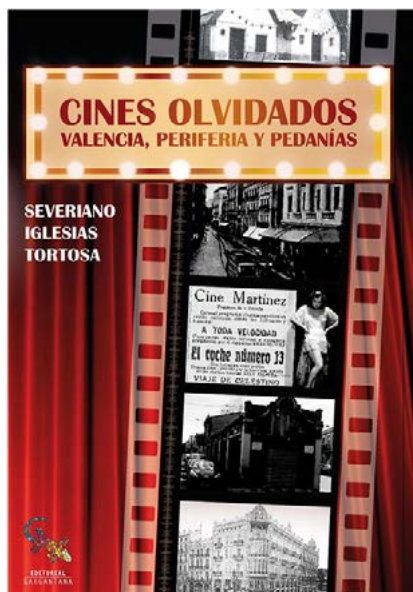

Somnis de Paper. Papereria i llibreria

Carrer Major, 36
Benetússer, València
Tel. 963753431

somnisdepaper@hotmail.es

Cines olvidados. Valencia, periferia y pedanías

SEVERIANO IGLESIAS TORTOSA / Autor
EDITORIAL SARGANTANA. VALENCIA, 2016
440 pàgines / 978-84-945086-8-4 / 19,95 €

ENLLAÇOS

FITXA

EXHAUSTIVO VIAJE A UN MUNDO EXTINTO

En *Cines olvidados. Valencia, periferia y pedanías* (Sargantana, 2016), Severiano Iglesias Tortosa no acomete solo un vívido ejercicio de nostalgia por un mundo, el de los cines del pasado siglo, que se fue, sino una exhaustiva y completa labor documental.

Tal como el propio autor indica, el volumen aborda la enorme tarea de «rescatar del olvido estos santuarios del celuloide que en las décadas deprimidas del siglo xx acogieron a gentes de todo tipo deseosas de evadirse de los problemas y vivir experiencias fascinantes».

En efecto, en *Cines olvidados* se nos describen minuciosamente las salas donde el milagro de la proyección tenía lugar, desde el inmenso cine Coliseum con sus 2.627 butacas hasta los locales más humildes, que podían alternar su función de ocio con la de almacén de melones.

Más allá de las cifras, nos asomamos a la vida en el que fue el siglo del cine, cuando estos lugares eran parte de la vida de la gente, punto de encuentro social. Los tiempos en que el entretenimiento era inescusablemente colectivo. Antes de que nadie siquiera soñase con la televisión o Internet.

Hay que destacar las fotografías, tanto históricas como actuales, que ilustran el libro, así como la ingente cantidad de carteles de películas antiguas recopiladas para el volumen.

En conclusión, es una obra de consulta utilísima para amantes del cine y de la historia, trufada de datos y anécdotas interesantes, pero también una sentida panorámica de la época en que los cines llenaban de vida el centro de las ciudades.

JOSÉ MIGUEL VILAR BOU

Félix se mete en líos

JAKOB M. LEONHARD / Autor

FRÉDÉRIC BERTRAND / Il·lustrador

JESÚS CORTÉS ZARZOSO / Traductor

132 pàgines / 978-84-9845-797-1 / 10,95 €

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR

UNA ADOLESCÈNCIA DESASTROSA

Des que Aidan McFarlane i Ann McPherson publicaren en els anys noranta el seu exitós *Diari d'un jove maniàtic*, on Peter Payne escrivia en el seu diari personal tot allò que passava pel cap de la seua hipocondríaca ment adolescent, moltes han sigut les novel·les juvenils que, escrites a la manera de diaris personals en primera persona, ens han contat les desventures d'aquesta etapa vital un tant complexa. *Félix se mete en líos* és la segona entrega de la sèrie que, amb Félix com a protagonista, escriu Jakob M. Leonhard. I si parlem del famós *Diari d'un jove maniàtic* és perquè es tracta d'una novel·la amb un protagonista semblant, un adolescent un tant estrany, que és un geni del còmic però un desastre per a qualsevol altra habilitat acadèmica i que, desventura rere desventura, ens introdueix en la seua quotidianitat: amor, relacions a l'escola i amb la família, baralles d'institut, festes clandestines... en definitiva, una novel·la adreçada a un públic jove que presenta una maquetació original, amb simulació de taques de gotes d'aigua a les pàgines del llibre, per exemple, i amb il·lustracions molt encertades, a la manera de caricatures, d'alguns personatges de la novel·la.

SÒNIA MARTÍNEZ ICARDO

La màquina de les abraçades

SCOTT CAMPBELL / Autor

NÀDIA REVENGA / Traductora

40 pàgines / 978-84-16394-17-3 / 14,90 €

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR

ABRAÇADES PER A TOTHOM

El protagonista d'aquest àlbum il·lustrat és un infant amb uns braços molt especials ja que estan preparats per a fer les millors abraçades. Si hi ha alguna cosa que pot envoltar amb els seus braços, l'abraçarà. De fet, és tan increïblement competent abraçant que ell mateix s'ha batejat com la «màquina de les abraçades». Ningú pot resistir-se-li. Així, pot abraçar la família, els veïns, els amics i els animals que són fàcils, com ara les tortugues, però també altres bèsties més complicades, com ara els eriçons, amb l'ajuda d'una màscara, guants de cuina, un coixí, i, fins i tot, una balena de pell relliscosa. Ho abraça tot i tots. Envolta amb els seus braços llargs l'objectiu, tanca els ulls, es relaxa i es fon en una abraçada profunda, absolutament centrat en qui o el que siga que està abraçant.

Scott Campbell presenta en el seu primer àlbum il·lustrat aquesta història basada en una cadena d'abraçades feta per un heroi menut i valent que posa de la seua part per fer d'aquest món un lloc més acollidor. Així, mitjançant un text senzill i escrit a mà i unes il·lustracions amb aquarel·la, sense artificis ni adorns, aconsegueix un relat dinàmic i força divertit que intenta fugir de l'ensucrament característic d'altres relats infantils. Especialment suggeridores són les guardes d'aquest àlbum, que contenen una espècie de test il·lustrat on es pregunta qui hem abraçat hui, tot buscant la interacció i el joc previ a la lectura amb el lector més menut.

CLARA BERENGUER

Tzoé

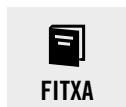
ISABEL-CLARA SIMÓ / Autora

Premi Fundació Bancaixa de Narrativa Juvenil

EDITORIAL BROMERA. ALZIRA, 2015

163 pàgines / 987-84-9026-403-4 / 9 €

ENLLAÇOS

LECTORS, A LA FEINA

Una xiqueta especial apareix una matinada a la granja de Ximo. Va sola. No entén cap de les llengües en què se li podien adreçar. De seguida, dóna mostres d'una intel·ligència especial. Tan especial, que no s'adapta a la guarderia, perquè «hi diuen ximpleries, fan riures falsos, conten contes estúpids i juguen a jocs monòtons». Hermínia, la infermera que la té acollida, s'adona de seguida de les qualitats humanes de Tzoé i s'enamora de la xiqueta que mai no ha tingut i que li ha baixat del cel.

Abans de trobar-li un centre educatiu molt innovador, que sí que li fa el pes, Hermínia s'endu uns quants dies la xiqueta a l'hospital on treballa, i comencen a esdevenir-s'hi successos estranys (un dels quals, delirant). Qui és aquesta xiqueta no-massa-bonica-però-sensible que fa miracles? Què hi tenen a veure els punts geodèsics, la tribu de l'Amazones Tzoé i l'amor com a força abassegadora? El lector de l'epíleg haurà de completar-ne el trencaclosques, tot deixant de costat les digressions que enfarfeguen la primera meitat de la novel·la.

MAITE INSA GUALDE

NOVETAT!

EDICIONS DEL BULLENT

L'ESTRANYA QUE HABITA ELS MEUS SOMNIS

Novetat de l'autora Lourdes Boïgues, finalista del passat Premi Enric Valor de narrativa juvenil: a *L'estranya que habita els meus somnis* ens endinsem en els inquietants somnis de Sabina.

Sabina és una xica privilegiada: és bonica, és popular, té amigues que l'estimen i una família rica que la protegeix. Després d'una sessió d'hipnosi de broma, una estranya s'instal·la en els seus somnis i s'entesta a fer-la sofrir. Qui és la xiqueta que l'està tornant boja? Per què Sabina de sobte sap parlar portugués? En lloc d'acudir a les amigues, busca l'ajuda d'Empar, que acaba d'arribar a l'Institut i no sembla tindre ganes de fer amics, ja en té prou amb els seus problemes.

L'ESTRANYA QUE HABITA ELS MEUS SOMNIS

LOURDES BOÏGUES / **Autora**
EDICIONS DEL BULLENT. PICANYA, 2016
280 pàgines / 978-84-99041-87-2 / 11 €

ENLLAÇOS ▾

Fitxa

Autora

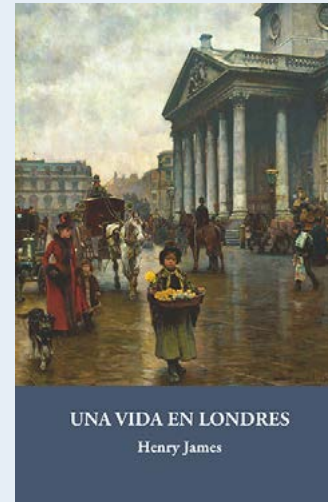

Demo

NOVETAT!

JPM

UNA VIDA EN LONDRES

Publicado por primera vez en 1888 en el *Scribner's Magazine*, *Una vida en Londres* gira en torno a un matrimonio que se está derrumbando y en el impacto que produce en otras personas, sobre todo en Laura Wing, la hermana de la futura divorciada. Laura representa un personaje clásico de Henry James, cuyas reflexiones y emociones esbozan la presentación de la trama y del resto de personajes. Este relato destaca por

su enfoque franco y contundente sobre la sexualidad y el divorcio.

UNA VIDA EN LONDRES

HENRY JAMES / **Autor**
LIGIA AURA DRADICI, PATRICIA FORNÉS
MOLINA, SANDRA MONTOLIU VELASCO
Y RUTH RUIZ JIMÉNEZ / **Traductors**
ANDANA EDITORIAL. ALGEMESÍ, 2016
48 pàgines / 978-84-16394-25-8 / 14,99 €

ENLLAÇOS ▾

Fitxa

Demo

EL NADIR

CATECISMOS DO BRASIL

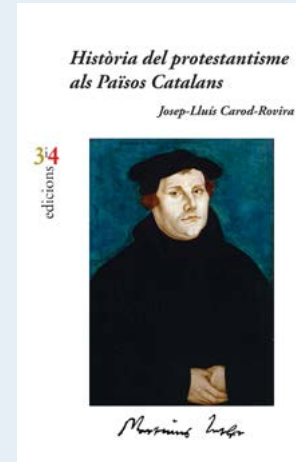
De nuevo, como en el caso de las «biblias de Tijuana», una denominación que nos remite a cristianísimas guías espirituales. De nuevo, su opuesto: en lugar de rectos principios para salvación de nuestra alma, una impía sucesión de cuerpos entregados a los mayores desenfrenos, en fin, ¡un montón de viñetas pornográficas! Estos *catecismos* circularon en el Brasil de los años cincuenta a setenta del pasado siglo. Producidos clandestinamente y distribuidos bajo mano en quioscos, ga-

rajajes y barberías conocieron un éxito arrollador, y llegaron a alcanzar tiradas de decenas de miles de ejemplares. Y ello pese a las restricciones, pues no eran *underground* por nada: su temática los hacía impublicables dentro del circuito comercial de prácticamente el mundo entero, y desde luego del católico Brasil de aquellos días.

NOVETAT!

TRES I QUATRE

HISTÒRIA DEL PROTESTANTISME ALS PAÏSOS CATALANS

La commemoració internacional dels cinc-cents anys de l'inici de la reforma protestant, per Martí Luter a Wittemberg (Alemanya) el 1517, és el moment adequat perquè la cultura catalana disposi d'una obra com aquesta: *Història del protestantisme als Països Catalans*. La reforma fou el primer moviment de masses antijeràrquic de tot Europa i comportà un canvi històric a tot el món occidental, no sols religiós, sinó també polític, econòmic, cultural i lingüístic. Si bé no arrelà aquí al començament,

per motius que s'expliquen en aquesta obra, avui hi constitueix la segona confessió religiosa, amb prop d'un miler de centres de culte, socials, educatius i de lleure i més d'un centenar de publicacions des del 1869 fins ara. L'obra és capdavantera en aquest camp, tant pel tema estudiat com per l'àmbit territorial objecte de la recerca.

CATECISMOS DO BRASIL

CARLOS ZÉFIRO / Autor

CÉSAR SEBASTIÁN / Portada

EL NADIR EDITORIAL. VALÈNCIA, 20166

160 pàgines / 978-84-944400-0-7 / 14 €

ENLLAÇOS ▾

Fitxa

Autor

HISTÒRIA DEL PROTESTANTISME ALS PAÏSOS CATALANS

JOSEP LLUÍS CAROD-ROVIRA / Autor

EDITORIAL TRES I QUATRE. PATERNA - LA CANYADA, 2016

480 pàgines / 978-84-16789-02-3 / 29,80 €

ENLLAÇOS ▾

Fitxa

Autor

Visitar una exposició d'il·lustracions sempre és una experiència de plaer però, si a més a més, es tracta d'una mostra de l'obra il·lustrada de Miguel Calatayud, l'assumpte, sens dubte, millora. Així, el darrer mes de juliol no va hi haver cap altra alternativa més atractiva que m'impedira acudir fidelment a la convocatòria d'inauguració d'«Imaginari. El món de Miguel Calatayud», una mostra sobre llibres il·lustrats que encaixava perfectament com a acte d'inauguració de JALEO, les Jornades d'Animació a la Lectura, Escriptura i Observació que es van celebrar a la Universitat Internacional Menéndez Pelayo. L'exposició pot visitar-se fins al 31 d'octubre a la Biblioteca Valenciana però, malauradament, tots aquells que encara la tinguen pendent no podran gaudir, com aleshores ho vam fer la resta, de la presència sempre afable de Vicente Ferrer, editor de Media Vaca, qui, simulant certa sorpresa pel paper que, sembla que sense esperar-s'ho, li va tocar interpretar,

juntament amb Calatayud, en va fer un recorregut guiat d'allò més enriquidor i divertit. De fet, tal com solen ser les converses amb aquest editor.

«IMAGINARI. EL MÓN DE MIGUEL CALATAYUD»

UNA VISITA GUIADA A L'UNIVERS DE MIGUEL CALATAYUD

Miguel Calatayud és una figura clau en la consolidació de la il·lustració infantil valenciana i va ser així, emplaçant-lo en la categoria que es mereix, com Ferrer va

presentar l'artista valencià i la seua obra il·lustrada. L'exposició s'ha organitzat com una petita retrospectiva mitjançant onze panells que representen obres importants en la seua carrera com a il·lustrador que, a més, han estat seleccionades per Calatayud; l'editor hi va anar més enllà, com era previsible en ell, i, per tant, no es va conformar a fer una visita ràpida i descriptiva sinó que va amenitzar els presents amb tot un repertori de reflexions ben interessants entorn de l'art en general i de l'il·lustrador en particular. No debades, tots dos es coneixen bé i han treballat junts en diverses ocasions, com ara en *El mundo al revés (2001)*, una publicació tan genial com absurda i sense sentit amb el segell personal d'aquest tàndem creatiu que també està present al claustre renaixentista de la Biblioteca Valenciana.

El primer que va advertir Vicente Ferrer en començar la missió de conductor expositiu, aparentment improvisat, va ser el títol encertat d'aquesta mostra, ja que, efectivament, Calatayud posseeix un món propi, un món imaginari que és tan ampli com personal.

Ara bé, aquest univers gràfic particular n'és conseqüència de la formació artística però, sobretot, de la curiositat per tot allò popular, una afició que l'ha portat a col·leccionar ceràmica tradicional i fotografies, moltes d'aquestes realitzades per ell mateix. Com si es tractara d'un historiador, Calatayud ha anat captant amb la seua càmera els elements que han caracteritzat, per exemple, la ciutat i els pobles de València en els quals –s'ha de denunciar– la febre immobiliària ha fet perdre una part sensible i transcendental de les seues senyes d'identitat que l'il·lustrador aprecia i, a més, desitja mostrar en els seus dibuixos. Convé fer ressaltar que Calatayud no il·lustra amb presses. Els seus originals són fruit d'una anàlisi prèvia, una documentació específica i una reflexió pausada, activitats que li ocupen una part considerable del temps que dedica a la tasca de realitzar una il·lustració i que, posteriorment, s'aprecien en el resultat final i originen una cultura visual pròpia, que és la que transmet en les seues imatges.

Així doncs, i com simpàticament va definir Ferrer, com en un viacrucis ens vam detindre enfront de cadascuna de les estacions a l'espera que l'editor ens delectarà durant uns minuts amb un dels seus pensaments. *El bosque de mi abecedario* (2003), de Pedro Villar; *El viaje en autobús* (2004), de Josep Pla; *El libro de*

las M'Alicias (2009), de Miquel Obiols, i *Kembo, incidente en la pista del circo Medrano* (2010), de Carlos Pérez, són només uns pocs dels títols que mostren les seues imatges en aquesta galeria d'il·lustracions. Cal fer una especial referència a aquest últim àlbum il·lustrat de Kalandraka, una història situada en els anys trenta del segle xx que, al remat, és una visió elegant del món del circ, el cine i el jazz, tres de les tantes obsessions de Carlos Pérez; un dels referents culturals més admirats de la ciutat de València que durant la seua trajectòria professional va fer un gran esforç per col·locar els llibres per a infants i, per tant, les il·lustracions infantils, en el graó artístic que els correspon. Era inevitable que Vicente Ferrer es detinguera uns instants per recordar-lo amb certa solemnitat i alhora per a reivindicar aquesta lluita que ara molts també hem fet nostra.

Arran d'aquesta qüestió, Ferrer tampoc no va oblidar fer un esment a la importància de l'educació visual, sovint arraconada en la nostra societat. L'editor la va defensar fermament i convincent amb apreciacions tan entenedores com ara que el problema rau en el fet que no es lliguen les imatges, sinó que simplement es miren; la tendència habitual del lector és llegir el text i descuidar-ne la il·lustració. Cal destacar que els infants, des de ben menuts, absorbeixen

una gran quantitat d'informació a partir de la qual construeixen la seua identitat. És en aquest procés d'autodescobriment on tant els textos com les il·lustracions dels llibres infantils són essencials i, per tant, les imatges d'aquests esdevenen en una altra forma de coneixement susceptible d'educar la percepció visual i d'afavorir l'estimulació de la imaginació, alhora que contribueixen a la formació del criteri estètic.

Com convenientment va raonar Ferrer, aquesta conseqüència sols s'aconsegueix proporcionant obres que complisquen unes exigències formals i artístiques determinades i, per això, s'ha de confiar en els treballs de professionals com ara Miguel Calatayud, amb una producció admirable, numèricament i qualitativa, amb més d'una cinquantena de llibres infantils il·lustrats i un bagatge artístic realment vast. Al capdavant, els llibres infantils són el primer museu que visita un infant a casa mateix. I, per tant, els de Calatayud també ho són. Per això Vicente Ferrer va concloure el recorregut amb una petició del tot raonable: una exposició d'originals que mostre millor la vàlua cultural i artística de Calatayud. M'hi sume a la petició.

CLARA BERENGUER

fer cultura

C

JALEO'16

II Jornadas
de Animación
a la Lectura,
Escritura
y Observación

20 al 22
de julio
2016

www.jaleovalencia.es

UN GRAN ENRENOU PER A ANIMAR A LA LECTURA

Les Jornades estan organitzades per la Direcció General de Patrimoni i Cultura juntament amb la UIMP. Aquesta activitat s'enquadra dins del Pla Valencià de Foment del Llibre i la Lectura.

«**L**egim per a viure amb més intensitat la nostra pròpia vida». Amb aquesta sentència, i després d'haver oferit una conferència sobre la importància dels llibres al llarg de la seua trajectòria vital, l'escriptor Gustavo Martín Garzo donava començament a la segona edició de les Jornades d'Animació a la Lectura, Escriptura i Observació (JALEO), que van tindre lloc a la seu de la Universitat Internacional Menéndez Pelayo de València entre el 20 i el 22 de juliol. L'acte inaugural, celebrat el dia 19 del mateix mes a la Biblioteca Valenciana,

es complementava amb l'estrena de l'exposició «Imaginari», dedicada al conegut il·lustrador valencià Miguel Calatayud, que es podrà visitar fins a l'octubre al monestir de Sant Miquel dels Reis i després iniciarà una itinerància per les biblioteques de distints municipis del País Valencià.

En la cerimònia d'obertura, que va concloure amb un espectacle per a adults del veterà titellaire Horacio Peralta, també va participar el director de la seu de la UIMP a València, Agustín Domingo Moratalla, que va destacar la vessant «estètica, poèti-

ca i catàrtica» de la lectura entesa com «l'acte més subversiu» i va lloar la tasca dels educadors i els bibliotecaris que «estan canviant la imaginació de les futures generacions». L'acompanyava en la taula la directora General de Cultura i Patrimoni de la Generalitat Valenciana, Carmen Amoraga, per a qui «llegir és una necessitat vital» que fem «perquè podem i perquè sabem». La també escriptora, que va expressar preocupació pels baixos índex de lectura al País Valencià, es va mostrar convençuda que la tasca de l'animador no és obligar a llegir, sinó «facilitar l'encontre entre el llibre i el lector».

Amb el propòsit de reflexionar sobre aquestes qüestions van passar per la UIMP durant la celebració del seminari els representants d'algunes de les propostes més interessants pel que fa a l'animació a la lectura a l'Estat espanyol, amb professionals com la coordinadora del projecte «Leer juntos», Carmen Carramiñana; el mestre i editor Ramón Besora, o les mediadores de lectura Lara Meana i Beatriz

Sanjuán entre molts altres. Així, durant tres dies, van prendre rellevància alguns dels aspectes que envolten el món de la literatura en les franges d'edat més baixes com el llibre informatiu i l'il·lustrat, el conte i la novel·la, els primers contactes amb la lectura, la importància dels relats tradicionals o la poesia infantil. Aquesta última, de fet, va ser la protagonista d'una *jam* orientada a la participació de xiquets

i xiquetes que es va celebrar a la plaça del Carme amb la col·laboració de la iniciativa per a l'animació a la lectura El Sitio de las Palabras i de la llibreria especialitzada Leolo.

Però l'acte més destacat de la segona edició de JALEO va ser la taula redona que, amb el títol «Passat i present de l'edició de literatura infantil i juvenil a Espanya», reunia l'il·lustrador Miguel Calatayud amb els editors Juanjo Oller (Milimbo), Arianna Squilloni (A Buen Paso) i Vicente Ferrer i Begoña Lobo (Media Vaca). Els representats dels segells van coincidir a afirmar que el subsector viu a hores d'ara un moment en què hi ha molta més diversitat que fa unes dècades, però també s'arrisca menys en els continguts que en altres etapes de la història recent. Així, Ferrer va assenyalar

«Un acte com JALEO és necessari sempre a qualsevol lloc, però ací, amb uns índexs de lectura molt baixets, fa més falta encara»

la Segona República com un període «de grans assoliments en matèria d'educació i cultura» en què hi havia editors de literatura infantil i juvenil que, seguint l'estela d'alguns antecessors importants, com el pedagog Saturnino Calleja, confiaven en la intel·ligència dels seus lectors, un tret que el responsable de Media Vaca troba a faltar actualment.

El representant de Milimbo va reivindicar la figura d'editors que van assolir un notable pes durant la dècada dels anys trenta com Juan Ortiz, que –en una línia similar al que proposa el seu segell actualment– creaven escenaris de paper. «Ara la interacció s'ha reduït als llibres *pop-up*», lamentava Oller, que va destacar la manca de propostes en literatura juvenil i infantil «amb caràcter exploratori» i que trenquen «l'estructura tradicional a doble pàgina» com ho feia, per exemple, *El juego de las fábulas*, publicat pel dissenyador italià Enzo Mari el 1965. D'una manera similar, Squilloni va denunciar la tendència imperant en el subsector de buscar «allò immediat i que no genere conflicte». La responsable d'A Buen Paso va afirmar que hui en dia predominen «les històries que es conten de seguida, que es poden resumir en una frase» i amb un «humor blanc, que no fereix ni toca res». Un fenomen que troba la seua causa, segons l'editora, en el rebuig a la complexitat que s'estén més enllà de la literatura.

Mar Benegas, directora de JALEO, expressa una opinió similar en declaracions a aquesta revista. «Crec que hi ha una bombolla, com va ser la immobiliària, en el tema de l'edició, s'edita molt i hi ha pocs lectors. Però es fan llibres amb una qualitat que abans no es trobava. També cada vegada tenim menys possibilitats de fer llibres més lliures», afirma l'escriptora, que afegeix: «estem més coaccionats pel que és políticament correcte, hi ha una sobreprotecció de la infància. El contingut d'alguns llibres dels anys huitanta hui en dia seria impensable. Per exemple, *Pippi Långstrump*, una xiqueta que viu sola i que fuma. Els llibres són molt més bonics, però poques editorials s'arrisquen en els continguts».

«Un acte com JALEO és necessari sempre a qualsevol lloc», afirma Benegas, «però ací, amb uns índexs de lectura molt baixets, fa més falta encara». Per tal d'organitzar les jornades, l'escriptora ha pres com a referència altres iniciatives com els encontres d'animadors de la lectura d'Arenas de San Pedro (Àvila), amb una dilatada trajectòria, o La Lliga dels Llibres de L'Hospitalet de Llobregat. El resultat és un model ja consolidat que aspira a tindre continuïtat i a incorporar una vessant més pràctica en les properes edicions. El públic al qual es dirigeix JALEO està format per educadors, psicòlegs, bibliotecaris o

llibreteres. Però, on s'adquireix realment l'hàbit de lectura? A l'escola, a la llar, a la biblioteca...? Benegas es mostra contundent: «Jo crec que el lloc més determinant és el despatx dels polítics. Té a veure amb la voluntat política. És una qüestió social, cultural, i hi hem de participar tots. No és més important la llar que l'escola, allò desitjable seria que caminàrem tots al mateix pas, que és el que passa a Anglaterra o a França. Ací, especialment a la Comunitat Valenciana, això es troba molt a faltar».

FELIP PINEDA

www.jaleovalencia.es

- EXPO MIGUEL CALATAYUD
- INAUGURACIÓN / ESPECTÁCULO HORACIO PERALTA
- CONFERENCIA INAUGURAL

CLARA BERENGUER

REP EL XV PREMI AURORA DÍAZ-PLAJA

DE CRÍTICA I ESTUDI DE LA LITERATURA INFANTIL I JUVENIL CATALANA

La professora i investigadora de la literatura infantil i juvenil ha rebut el guardó pel conjunt de ressenyes publicades a la revista *Lletres Valencianes* durant l'any 2015, amb especial menció de la titulada «**Versos i il·lustracions per créixer**» (*Lletres Valencianes* núm. 43), que tracta sobre l'antologia de poesia infantil de Marc Granell *La vida que creix*.

El jurat, format per Josep M. Aloy, Glòria Gorchs i Pere Martí i Bertran ha atorgat el XV Premi Aurora Díaz-Plaja a Clara Berenguer per unanimitat. El jurat va destacar, de les seues ressenyes, i alhora de tota la seua obra dedicada a la literatura infantil i juvenil, el rigor, la passió, el to divulgatiu, l'amenitat i, naturalment, les ganes que fa venir de llegir els llibres que comenta.

El Premi Aurora Díaz-Plaja, que atorga l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana des de l'any 2001, és l'únic guardó existent que reconeix i posa en valor la crítica, l'estudi i la investigació sobre literatura infantil i juvenil en llengua catalana. La nòmina de guanyadors del Premi Aurora Díaz-Plaja inclou els principals noms en aquest àmbit: Josep M. Aloy, Jaume Aulet, Montserrat Castiello, Teresa Duran, Pilar García Aparicio, Teresa Mañà, Pep Molist, Rosa Mut, Margarida Prats, Teresa Rovira, Miquel Desclot o Caterina Valriu, entre altres.

CLARA BERENGUER

(Banyeres de Mariola, l'Alcoià, 1983)

Els llibres per a infants i, sobretot, les il·lustracions que acompanyen aquests textos s'han convertit en el seu principal objecte d'estudi i un fruit n'és la tesi doctoral que ha fet sobre la il·lustració infantil al País Valencià i, més concretament, sobre les il·lustracions infantils de Miguel Calatayud.

A més, paral·lelament a aquesta investigació, Clara Berenguer intenta participar en tot allò relacionat amb l'edició dels llibres infantils i els autors contemporanis d'aquestes il·lustracions des d'un vessant tant acadèmic com d'esbargiment.

D'altra banda, és professora en el Diploma d'Especialització en Cultura, Lectura i Literatura per a infants i joves de la Universitat de València en el qual s'encarrega d'una de les sessions

d'àlbum il·lustrat. Escriu habitualment ressenyes sobre literatura infantil i il·lustració en les revistes *Lletres Valencianes* i *Saó*, i així mateix, a l'entorn d'aquesta temàtica, manté un blog personal, *Llibreria Il·lustrada*.

Pel que fa a l'escriptura creativa, tot just fa un any que Clara Berenguer ha publicat la primera obra, *Quan xiula l'avi* (Onada Edicions), una història que naix de la urgència per contar una experiència basada en l'entorn de les relacions familiars, que va ser guardonada amb el II Premi Internacional Àlbum Il·lustrat Ciutat de Benicarló.

Més coses sobre Clara Berenguer:

 LLIBRERIAILLUSTRADA.WORDPRESS.COM

LLIBRE DE LA RESSENYA GUANYADORA ►